Ч. 86 Неділя 18 (30) цьвітня 1899. Рік IX

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої".

Передплата у Львові в аґенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Старостивах на провінциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.
З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Вісти політичні.

(Зі стирийского сойма. — Тирольско-італіяньска справа. — Порт Бендер-Аббас).

В стирийскім соймі дискутовано вчера над внесенем пос. Котуліньского в справі §. 14. Німецкі поступовці остро виступали против правительства, а посол Ґаґенгофер поставив внесене, взиваюче правительство, щоби управильнило справу язикову в дорозі законодавчій з увзглядненем становища, яке належить ся німецкому язикови в Австрії. Крім того домагав ся він, щоби правительство порозуміло ся зі всіма умірними елементами в цїли заведеня нормальних відносин парляментарних.

Переговори з італіяньскими послами належачими до тирольского сойму ведуть ся все ще дальше. Послїдної суботи був бар. Мальфаті в Інсбруку і конферував там з пос. дром Катрайном і репрезентантом лїберального клюбу дром Гепперґером. Тепер мають зібрати ся в Інсбруку мужі довіря обох частий краю і радити над проектом дра Катрайна в справі установленя в соймі двох курий і визначеня їм їх права. N. W. Tagblatt каже, що намістник Тиролю ґр. Мервельдт не дуже рад з того розвою італіяньско-тирольскої справи. Він есть рішучим противником всякої концесиї для адміністрацийної автономії італіяньскої части краю і старає ся, де лиш може, виступати против акциї розпочатої дром Катрайном. Він вмавляє особливо в членів консервативного клюбу, особливо в тих, що мають бути вислані яко мужі довіря, що того рода уступки для Італіянцїв можуть лиш подїлити край і роздерти на дві части. Не можна припускати — каже згадана ґазета — щоби ґр. Мервельдт дїлав в дусї центрального правительства, котре мимо осторог ґр. Мервельдта зблизило ся значно до проекту дра Катрайна. Залагоджене італіяньско-тирольскої справи в дусї адміністрацийної автономії — кінчить згадана ґазета — есть в інтересї цїлого краю конче потрібне. Лїберальна партия німецка завсїгди то признавала, отже й тепер не дасть ся она здержати від того, щоби не робити того, що справедливе і відповідає понятю здорової полїтики.

Росия шукає ключа для отвореня Босфору і Дарданелїв не на місци, не в Европі і Туреччинї, але далеко в Азиї, і як здає ся, дійде далеко певнїйше до цїли, як дійшла би в Европі. Ось сими днями розійшла ся чутка — єї рознесли анґлійскі ґазети — що Росия набула від Персиї порт Бендер-Аббас. Велике дїло! — погадав би хтось. — Дійстно, велике дїло було би дїло, коли би Росия вже набула той порт. Але она єго ще не набула, хоч нема вже сумнїву, що єго набуде. Порт сей лежить в перскім заливі, і колиб єго Росия дійстно дістала, був би він для неї дуже великої ваги для розширеня єї панованя і верховодства у всхідній Азиї. Аж коли би она знайшла таку точку опору, старала би ся тогди і о залагоджене звістної справи Босфору і Дарданелїв, когру Европа мабуть не могла би вже инакше залагодити, лиш в дусї Росиї, значить ся, щоби оба ті проливи були отверті для фльот всїх держав. Розуміє ся, що тогди би Росия найбільше користала і могла би на Чорнім мори виставити величезну фльоту, котра запанувала би на цїлім Середземнім мори. Росия вже давнїйше старала ся о то, щоби при входї з Червоного моря до Індийского океану набути якийсь порт, але Анґлія за кождий раз тому перешкодила. Тепер здаєсь перемогли в Персиї російскі впливи. Бендер-Аббас есть то портове місто на північ від проливу Ормузд, отже при входї до заливу перского. Кілька островів закриває порт, але мимо того не утрудняє приступу до него. Порт сей має постійну пароходну звязь з Бомбаєм і Карачі на всходї і Буширом та Басрою на заходї. Вже перед кількома роками була чутка, що Росия думає будувати зелїзницю від Каспійского моря через Персию, котра би ішла через Тегеран, Кашан, Іспаган, і Шірас до Бендер-Аббас.

Новинки.

Львів дня 29-го цьвітня 1899.

— **З надходячим сьвятом Воскресеня Господного** витаємо всїх наших читателїв радістним окликом: Христос воскрес!

— **Іменованя.** Президия краєвої Дирекциї скарбу іменувала: ревідентом рахунковим официяла Ів. Лядейберґера, официяла рахунковим асистента Боржемского, асистентами рахунковими практикантів Стан. Красницкого і Войт. Цвинара. — Дальше іменувала президия кр. Дирекциї скарбу управителями урядів продажи соли: Володисл. Домбровского і Йос. Бродовича; контрольорів: Кар. Банку,

---

19)

ІНДИЯ, ЄЇ НАРОДИ І ЇХ ІСТОРИЯ.

(Після Пфлюк-Гартунґа, Танера, Веґенера і др. зладив К. Вербин).

XI.

Охрестність Кольомба. — До Мавнт Лавінія. — Сінґальска молодїж. — Прогулька до Келярні. — В пальмовім лїсї. — Сінґальскі красавицї і їх матері. — Кобра. — Сьвятиня Будги в Келярні.

(Дальше).

Незадовго лишило ся місто поза нами, ми мусїли оплатити ся темноскірому митареви за себе і за наш віз, а відтак поїхали жваво дальше. Була то їзда, котру по вік не забуду! Що до самої охрестности, то она була що краса як вчерашна. Нам здавало ся, що ми десь в лїсїстім пралїсї, так була тут буйна ростинність, мабуть длятого, що тут мпковина, ріка Келярні та ряд ставків, вкритих широким листєм льотосового цьвіту. Проміня сонця мало що могло нам вдіяти, так густо було листя понад нами, а око поглядало весело в темну зелень по обох боках; многі тисячі пальм підпимали ся в гору а понад всї, може на яких сорок або пятьдесять метрів простісенько в гору, аж до неба підносила свою голову на рівненькі і гладовькій колодици королева всїх пальм, пальма Арека; зараз при земли, як би з якоюсь могутною силою розсїдала ся пальмірска пальма зі своїм красно в зубцї повитинанім листєм, на кождім місци росли банани виповняючи прогалини межи пальмами, по котрих знов чіпали ся вкриті всїлякої краски цьвітами пнучі ростини та ліяни; густо часто можна було побачити бавовнянне дерево, а недалеко сінґальских осель уважане за сьвяте індийске фіґове дерево, прибране будгайскими хоругвками від молитви а сподом доокола пня обсипане червоними і білими цьвітами, приношеними віруючими божкови на жертву.

Згаданих повисше осель було тут богато, а всї по шість, по десять, по дванайцять хат, а хати такі бідні, такі нужденні, але за то богато в них.... дїтий, що бігають по улици або качають ся на мураві разом з поросятками, та й собі так квичать, як їх четвероножні товариші. Межи тими дуже любенькими дїтьми суть пустотливі хлопці, межи дорастаючими дївчатами деякі таки дійстно правдиві красавицї несьвідомо як найблагороднїйшої постави тїла і лагідно задумчивого виразу в делїкатних чертах лиця, з котрого споглядають двоє великих, щирих і вогким блеском сьвітячих очий. Але коли подивити ся на матері сих прекрасних цьвіточок людских, то мимо волї приходять на гадку слова Вранґля, котрий одного разу замовив був у якогось маляря образ свого помершого батька після рисунку і доданого ним опису, а коли артист віддавав єму портрет, він подивив ся на образ і розплакавши ся, відозвав ся: „Ой тату, якже ти — змінив ся! — Оттак і ми, вітхнувши, сказали: Ой ви прекрасні дївчатка, як же ви зміните ся!

Перед хатами виділи ми досить часто усмирителїв змий, котрі, скоро лиш зачули, що якийсь віз котить ся, виймали зараз з круглого коша ликового одну або дві змиї кобри, довгі на яких чотири або пять стіп, та грали їм щось на інструменті, подобаючім нїби на клярнет, нїби на дуди. Підчас тої все одпакової мельодиї змия витягне голову до гори, випростує ся тим кінцем від голови, та нїби слухає мельодиї; але нехай лиш той що грає рушить рукою, то она стає зараз злістна, надуває ся та кидає ся головою, з котрої виставляє розколений язик. Дїти і старші стоять здалека і дивлять ся; боять ся дуже кобри, котрої жертвою стає ся що року богато дївчат і хлопців на острові. Хоч тої змиї буває богато в Кольомбо як і всюди в охрестности а часто навіть можна єї побачити і в европейских домах, то все-таки відколи люди запамятають, нїхто не чув, щоби від кобри погиб який білий чоловік; навіть коли-б она й укусила якого Европейця, то їди єї, котру она насамперед вибрискує, збіжить по штанах або по черевику, а коли би щось з неї й дістало ся до рани, то все-таки есть зараз поміч під рукою, або Европеєць уживає зараз лїків против укупеня (не горівку і бігає довго). Цейльоньскі краяни по найбільшій части гинуть, їм не можуть помочи і чортополохи — сінґальскі доктори, — котрих кличуть, щоби они виганяли сьпівами і танцями злого духа. Люди на Цейльонї гадають, бачите, що коли кого кобра укусить, то в него влїзе чорт і той замучує чоловіка на смерть, отже тоті

Ог. Драка, Фр. Шанека, Ст. Ружицкого, Ігн. Піколяя і Вікт. Ґабрися касиєрами; контрольорів: Едм. Малиновского, Стан. Зайончковского, Стан. Каміньского і Руд. Відепуля контрольорами касовими, вкінци помічних урядників для справ домeново-касових Йос. Студенецкого і Конст. Миськевича та податкових ад'юнктів Стан. Содецкого і Едв. Маховича контролюючими асистентами касовими.

— **Порядок богослужень в церкві Успенія Пресв. Богородиці.** 1. Понеділок, второк і середа: Утреня о 6 г. рано, Часи читане Тетро-Евангелія. Служба Божа Преждеосьвященних Дарів о 11 г. 2) Четвер: Утреня о 6 г. Сл. Б. Василія В. о 11 г. Страсти о 7 г. вечером. 3) Пятниця: Часи царскі о 9 г. потім Вечірня, обхід з плащеницею і проповідь. 4) Субота велика: Утреня надгробна о 7 г. рано. Сл. Божа Вас. В. о 11 г. 5) Неділя Воскресна: о 4 г. рано. Утреня Воскресна. Служба Божа о 8 г. Вечірня з проповідию о 5 г. 6) Сьвітлий понеділок і второк: о 6. 10 і 4 г.

— **Войскові музики** будуть грати в місяци маю: Ві второк дня 2 мая перед головною командою полк 80; в четвер дня 4 перед Намістництвом п. 24; ві второк дня 9 в міскім (єзуїтскім) огороді п. 15; в пятницю 12 в стрийскім парку п. 30; ві второк 16 перед Інвалідами п. 24: в четвер дня 18 перед Намістництвом п. 15; ві второк дня 23 перед головною командою п. 30; в четвер 25 на горі замковій п. 80; ві второк 30 мая в стрийскім парку п. 24. — Початок все о годині 5½ по полудни.

— **Загальні збори філії тов. „Просьвіта“ в Коломиї** відбудуть ся дня 5 мая с. р. в комнатах тов. "Родина" о год. 4-ій по полудни з слідуючим порядком дневним: 1) Відчитане протоколу з послідних загальних зборів. — 2) Справоздане з діяльности Виділу. — 3) Справоздане касове. — 4) Виклад з агрономії виголосить запрошений делеґат центрального виділу зі Львова. — 5) Розділене насіня даром межи членів товариства. — 6) Справоздане комісиї контрольної. — 7) Вибір нового Виділу. — 8) Внесеня членів. — Єслибы о год. 4-ій не явило ся приписане статутом число членів, то о год. 5-ій того самого дня відбудуть ся другі загальні збори з тим самим порядком дневним, при такій участи членів, яка появить ся на зборах. — До численної участи всіх П. Т. членів запрашає за Виділ: *Ів. Гомик*, секретар.

— **Пригоди у Львові.** На ул. Жовківскій сполошили ся коні. Візник, 31-лїтний Олекса Біб упав з воза і замотав ся в упряж, а коні волокли его по бруку і так тяжко побили, що непритомного відвезено на стацию ратункову, де перевязано ему рани і привернено до притомности. — За китицю фіялків вимантила якась жінка з села від 4-лїтної дитини в улици Кохановского намітку і пару золотих ковтків, котрі виймила малій дитинї з уший.

— **Зі Сколього** пишуть: Дня 19 с. м. розпочала ся у нас весна майже лїтними спеками, бо о год. 1½ в полудне було в тіни 25°C. горяча, а о 4½ звиж 27°C. Дня 20-го вже о 11½ було 24°C. в тіни. Такого горяча в цьвітни у нас ще не памятають.

— **Величезний град** упав дня 27-го с. м. в полудне в цїлій околици Ряшева. Поля дві години були покриті грубою верствою леду.

— **Огні.** З Камінки струмилової доносять під днем 28 с. м.: Село Батятичі стоїть в огни. Доси згоріло 9 селяньских загород. Мало спалити ся двоє дїтий. На ратунок виїхала звідси пожарна сторожа. — В місцевости Ґута, на Угорщині знищив огонь 300 домів. Доси добуто спід развалин четверо спалених дїтий і шість женщин. Погиб також жандарм.

— **Дефравданта** Мехля Жупника, урядника почтового, що перед недавним часом здефравдував в урядї податковім в Коломиї до 30.000 зр. мали вже зловити в Базилеї в Швайцариї дня 25-го цьвітня с. р. До Коломиї надійшли телеграми до прокураториї державної з питанєм о близші поясненя, о що Жупника наші власти обжаловують.

— **В Косівщині** виловила жандармерия банду злодіїв, котра від кількох лїт вела крадежи також по церквах і скарбонах церковних. Між иншими ся банда в 1894 роцї обікрала в Косові провентову лїсову касу на 8.000 зр. На чолї банди стояв дяк з Ясенева. Пятьох злодюг відставила жандармерия до вязниці в Коломиї.

— **Ненажера.** В Монахові пописує ся Іван Кесслер новою штукою, яку доси мало хто управляв: штукою пажерливости. Цїлї товпи збігали ся, щоби дивити ся на ті пописи Кесслера, так, що аж полїция мусїла їх розганяти. Та бо і є на що дивити ся! Кесслер спідає о 1 год. 55 мінут і з'їдає з повагою 80 т. зв. „кнаквурштів“ (ковбасок). Коли вже упорає ся з ними, заявляє, що з'їв би їх ще до 100. Відтак відпочиває годину (травить!), кладе перед себе великий полумисок книдлів з печінки і їсть їх 52 штуки. Иншим разом упорав ся з трема великими печеними гусками і по двох годинах з'їв 52 твердо зварених покладків, а знов по двох годинах 25 фунтів сира. Мимо сего однак по недовгім часї заложив ся, що упорає ся за 42 дни з волом, що важив 10 сотнарів. І дійстно: не лише з'їв его, але навіть 12 днів перед речинцем. Кесслер є слугою і его панови можна лише поґратулювати.

— **Пожари двох галицких місточок.** Величезний пожар — як ми вже о тім писали — навістив сими днями приграничне місточко Скалу. В недїлю дня 23 с. м. о годинї 9-ій рано, вибух з нерозслїджених доси причин огонь в реальности Мендля Кона, положеній в серединї міста і при сильнім вітрі північно-всхідним обійняв в одній хвили сусїдні доми, перенїс ся гэеть на кріввлі цїлої улиці, перекинув ся відтак на противний ряд домів, і за нецїлих дві годин обійняв цїле густо забудоване середмістє. Мимо спішного ратунку вигоріло цїлих пять улиць, і вкінци ратунок обмежив ся лиш на тім, аби огня не допустити до передмістя Запороче, де в магазинах двірскої горальнї було 100 тисяч лїтрів оковити. О 4 годинї пожар угашено. В серединї місточка були найкрасші доми, з пивницями, де купції переховували припаси збіжа, ріжних товарів і напитків. Один купець стратив всьо вино вартости кількатисяч зр. Богато потратило збіже, суконні товари і т. д. Згоріло загалом 103 домів вартости около 440.000 зр.; шкода в товарах виносить 150.000 зр. і звиж 300 родин полишило ся без хати. З погорільців лиш незначна часть була обезпечена. Цїсар дарував погорільцям 3000 зр. — Другий великий пожар навістив в ночи з 25 на 26 с. м. місточко Угнів. Згоріло там 35 домів і 28 стодіи. З того було 4 доми жидівскі, прочі всї християньскі, на щастє по більшій части асекуровані. З людий нїхто не погиб, лиш трохи худоби. Погорільцї, переважно бідні господарі і шевці, котрих цїлий маєток складав ся з кількадесятьох шкір, ходять заломуючи руки і плачуть. Огонь був підложений.

Господарство, промисл, торговля, гігієна і виховане.

Добрі ради.

— Як кільчать ся ростини. (І). Ніяка ростина не може сама з себе витворити тих творів, з котрих складає ся вода або згараючі части ростини і попіл. Материял до того мусить она брати з воздуха і землї, а той материял називає ся поживою ростини. Скоро збере ся той материял, то з ним прибуває сила, котра в сполученю з силою сьвітла і тепла зачинає з того призбираного материялу

чортополохи убирають страшно погані маски на лице і танцюють та ніби тим способом виганяють чорта.

Щораз частїйші хоруговки від молитви на величавих фіґових деревах і щораз густїйше поуставлювані збанки з водою, понаставлювані місцевими людьми, щоби побожні богомольці і утомлені подорожні могли угасити спрагу, були знаком, що підходимо щораз близше до сьвятинї Будги в Келярнї. То сподобало ся нам, що підчас сеї прогульки нїхто не витягав до нас рук за подайним, мабуть длятого, що сюди заїздить лиш дуже мало Европейцїв, бо скоро они де зачнуть показувати ся в більшім числї, то зараз несе ся з ними і чутка про бакшіш. Аж коли ми стали при вході до сьвятинї в Келярнї, обступила нас цїла гурма урвителів, що домагали ся конче, щоби ми від них купували писані санскритом книжки, вузонькі як лїнії зошити межи двома дощинками.

Якийсь старший сьвященослужитель, з зовсім обголеною головою, котрий так само як і его товариші мав на собі жовту одежину, котра як би тоґа окривала тїло, а котру лиш сьвященослужителям вільно носити, повитав нас, коли ми переступили поріг входової брами, а що він не знав по анґлійски то предложив нам книгу чужих, на котрої першій сторонї було написано, що ся сьвятиня присьвячена „льордови Будга“, есть дуже сьвята, що на її удержане треба гроший, а доходів нема... Ми здогадали ся, о що розходить ся і по приміру других чужинцїв, що побіч свого імени дописали ще і квоту, зложили і ми по рупії, що була принята ласкаво. Відтак якийсь хлопець, не належачий до касти сьвященослужителів взяв ся нас обводити і насамперед показав нам вроблену з глини копію слїду стопи Будги; „правдивий“ слїд стопи знаходить ся на вершку гори Адама, де Будга перший раз станув ногою, коли прийшов з Азиї! Опісля повів він нас по забудованях сьвятинї, насамперед через підгнилу браму молитви до сьвятої посудини, котру переховують на дворі в скляннїй бани, до сьвятих дерев, на котрих долїшнім галузю понавішувані маленькі хоруговки від молитви, попри побілену паґоду, в котрій есть замурована якась сьвята памятка по Будзї і де сховані дорогоцїнности сьвятинї, та до самої сьвятинї, котра як зверха так і в серединї зовсім не робить імпонуючого враженя, зверха навіть виглядає, як би вже розсипувала ся, чому в першій лїнії винуватий вплив воздуха.

Сьвятиня дїлить ся у внутрі на три побіч себе стоячі відділи: присїнок, де на стїнах понамальовувані всїлякі богомази, представляючі добрих і злих духів, відтак відділ призначений до молитви, в котрім містять ся в скляних шафах золоті і срібні посудини, уживані підчас великих сьвят до богослуженя та бронзові статуетки Будги і т. п., а котрого стїни вкриті цїлі малюнками, представлюючими сцени з житя Будги, з'ображеня вандрівки душ, житя в нірванї, кари за гріхи і т. п.; наконець вузонечкий відділ, преставляючий сьвятую сьвятих. Тут знаходить ся поза склянними шибами займаючими цїлу довшу стїну статуа Будги спочиваючого в нірванї. Єсть то девять або десять метрів довга помальована статуа з дерева, котрої постава черти лица і вираз суть зовсїм добре зроблені, лиш що так величезна статуа в малесенькім просторі не добре видає ся.

Цїкаво знати, що таку статую Будги, готову зовсїм лиш що без очий уставляють в сьвятая сьвятих і тут замикають разом з нею на кілька днів артиста, що має доробити і виправити очи. Коли він вже готов, то з великою релїґійною парадою отвирають двері і вірні входять та зносять цьвіти на жертву. Але артист десь щез — хто доступив тої ласки, що Будзї вправив очи, того він і забирає з грішної землї просто до неба. А по правдї сьвященослужителї в ночи перед торжеством випускають его із сьвятинї і він мусить зараз з того місця щезати, але може жити деинде під иншим іменем!

Коли ми вийшли із сьвятинї та пустили ся знову до нашого воза зійшли ся і старі і молоді з сусїдних осель, та дивили ся на нас чужинцїв, але ані трошки нам не докучали. Тих Сінґальцїв можна з кождим днем щораз більше полюбити, бо то нарід веселий і сердечний, приймає кождий жарт охотно, а молодїж таки аж регоче ся.

XII.

Стара королївска резиденция і нинїшне місто Канді. — Історичні згадки. — Найсьвятїйша сьвятощ будгізму. — Сьвятий зуб і его история. — Богослужене в сьвятинї і процесия з сьвятим зубом. — Сьвятий зуб а король Сіямский.

Цїлий Цейльон то рай, але ще й в сім раю есть рай, місце найкрасше із цїлого острова, а тим місцем то місточко Канді і его околиця. З Кольомбо до Канді треба їхати чотири години зелїзницею, але нїхто не пожалує їзди: їде ся як би пречудним парком щораз висше і висше в синї гори, посеред котрих в долин-

виробляти всї ті творива, з котрих збудована ростина. Ростина набирає в себе потрібного її материялу крізь замкнені стінки своїх кліточок і так само перепускає его крізь ті стінки дальше. Перший початок житя ростини зачинає ся від кільченя; в насїню настає переміна тих творив, що там призбирані на запас, на той час, коли ростина аж так підросте, що буде вже могла сама збирати собі поживу з воздуха і землї. Аж коли ростина зачне рости, збільшає ся в той спосіб, що набирає в себе всїлякі творива і приподоблює їх, значить ся, робить нові творива подібні до старих. Коли же ростина дозріває, то по найбільшій части витворені підчас росту нові творива складає знову на запас в насїнє. З того видимо, що в тїй пор: коли ростина зачинає кільчити ся і коли зачинає дозрівати, відбуває ся лиш зміна творив, в тїйже порі, коли ростина вже росте відбуває ся приподоблюванє (асиміляция) або витворюванє нових подібних творив.

— Управа проса. Просо видає богато зерна і дає богато соломи т. зв. просянки і длятого має для поменших господарів велике значінє. На більші розміри однакож мало его сіють. Суть головно три роди проса: 1) Просо звичайне, маэ дві відміни, одна в котрій волоть есть широка одностороння зі звисаючими галузками, друга, в котрій волоть есть стиснена. — 2) Просо бор (Setaria italica) має волоть стиснену, подібну до колося. — 3) Могар (Setaria germanica) сїє ся на пашу. Для поменших господарів має найбільше значінє звичайне просо. Зерно того проса буває біле, жовте, сиве, червоне, фіолєтове і чорне; найлїпше сїяти біле і жовте, длятого, що оно має найбільший покуп. Звичайне просо потребує так само як кукурудза богато тепла, длятого можна его аж тогди сїяти, коли вже нема обави приморозків, отже в маю або з початком червня. Також обсїває ся ним ті місця, де хибне жито або кукурудза. Просо любить легкий добре навожений ґрунт, видержує посуху і длятого удає ся на пісках та на пісковатих глинках, найлїпше на новинах, ставищах і по конюшинї та ростинах окопових, але ґрунт мусить бути добре оброблений і чистий. Просо росте зразу поволи і треба его старанно полоти та проривати. Щоби хопта на нїм не кидала ся, треба засів добре боронами стягнути або висапати бурян, коли просо ще на 5 центим. високе. При поленю руками треба відразу і проривати. Просо дозріває до трох місяців, звичайно в серпни і тогди треба его осторожно зжати і перед положенем ще добре досушити. Зерно треба переховувати в сухім продувнім місци. Так само і просянку, коли має служити на пашу, треба складати в сухім місци до сонця.

— Дещо про нищенє всїляких шкідників. (II.) Дуже богато шкоди може наробити також маленький хрущик званий горошником, що сидить в зерні гороху. Коли такий горох з хрущиками посїяти або посадити, то у вогкій земли хрущики повилазять і будуть там доти сидїти, доки аж горох не зачне цвисти. Тогди они в стручки понаносять знов яєчок, з котрих вилазять личинки, що з'їдають горох. Отже щоби від того шкідника охоронити ся, то треба зерно призначене на насїнє намочити на 12 до 24 годин у воді а хрущики вилїзуть. Також дуже добрий есть слїдуючий спосіб: На 5 кільо гороху, призначеного на насїнє бере ся 15 ґрамів копервасу, жменю соли і жменю попелу та розпускає ся то все у воді і тою водою поливає ся горох. Коли би политий горох не можна зараз садити, то треба его тоненько розгорнути і висушити. — На т. зв. вшицї або мшицї що присїдають всїлякі дерева і корчі овочеві та цьвіти як рожі і т. п. есть добрий слїдуючий спосіб: На 2 лїтри води взяти 25 ґрамів простого тютюну, 60 ґр. чорного мила, 110 ґр. сїркового цьвіту, варити то якийсь час а відтак підпустити 6 лїтрами води і поливати тим ростини, на котрі понасїдали вшицї коновочкою з ситцем.

— Годівля дробу. Наші поменші господарі — або після нашого звичаю — наші господинї повинні би з цїлої сили взяти ся до годівлї дробу. Та годівля, розумно поведена могла би дуже добре виплачувати ся, але треба би на то зважати, щоби дібрати собі відповідні раси і тїй годівли визначити якусь певну зовсім ясну ціль. Якийсь господар мігби собі н. пр. завести годівлю расових курий лиш на то, щоби ті раси ширити дальше, значить ся продавати покладки і курки та когути на розплодок. В иншім господарстві можна би держати курки лиш на яйце і на мясо і т. д. В сторонах, де есть близько вода, можна би дуже користно годувати гуси і качки. Але найважнїйша річ для поменшого господаря в тім, щоби він мав чим годувати свій дріб, отже над тим повинні би наші господарі подумати, бо не один може й мав би охоту взяти ся до годівлї дробу, але побоює ся, що не буде чим годувати. А то остаточно не прийшлось би так трудно, бо лїтом можна знайти богато материялу на корм а на зиму треба би вже потягнути ся з цїлого господарства, бо треба би мати запас зерна. Але мимо всяких трудностий все би удало ся, коли лиш була охота і сильна воля а найважнїйше розум до всего.

Всячина господарска.

— Францускý муштарду можна зробити в слїдуючий спосіб: 40 ґр. муки з чорної гірчицї, 160 ґр. мілко потовченого цукру, півтора ґрама потовчених звоздиків, 2 5 ґр. цинамону, сок з одної цитрини і терту шкірку з неї змішати з 370 ґр. кипячої води, 250 ґр. винного оцту, 200 ґр. білого вина і сьвіжо витиснений сок з пів кіля винограду. Тоту масу заварює ся, мішаючи єї заєдно, щоби аж згусла і перетискає ся через ситце та складає ся в слоїк, котрий добре затикає ся і залїплює ся ляком. Для смаку можна ще додати дві дрібонько посїкані сардельки, пів ложки дрібно посїканої перлової цибульки і ложку так само дрібонько посїканих капарів.

— Естраґоновий оцет. Оцет сей дуже добрий до салати, робить ся в той спосіб, що до бутлї кидає ся сьвіжо нарваного листя естраґонового і кілька шальоток, наливає ся доброго винного оцту, закорковує ся і ставить ся бутлю на 14 днів на сонце. В той сам спосіб можна зробити дуже добрий оцет з кропу до всїляких сосів, треба лиш зірвати зелені вершки цьвітові з кропу, доки они ще мають повно запаху, і налити оцтом.

— Фіранки до вікон можна закрасити слїдуючим способом: Взяти 10 ґрамів румбарбарум (можна купити в аптицї за кілька крейцарів), запарити кипятком (пів лїтри води) перецїдити і додати до крохмалю. Сего стане на пару фіранок.

— Щоби шинки і ковбаси довго держали ся, треба тілько соли розпустити в малій скількости води, щоби зробила ся густа маса. Тою масою намащує ся кілька разів шинки і ковбаси. Вода випарує а на вудженинї лишить ся верства дрібоньких кришталиків соли, котра не допустить, щоби вудженина сплїснїла і попсувала ся.

Вісти господарскі, промислові і торговельні.

— Лапка на щури з зеркалом. Якийсь американець придумав таку лапку на щури, котра вабить не лиш принадою, але й зеркалом. Щур видить в зеркалї не лиш другу принаду але й себе та думає, що то другий щур і біжить, щоби чим скорше вхопити принаду, заким другий щур возьме. Тимчасом укриті в лапцї пружини зрушують ся і лапка ловить щура.

— Цїна продуктів: На торг до Відня привезено в днях від 19 до 21 цьвітня 700.000 штук яєць і около 4000 кільо масла. За яйца плачено: найлїпших 44 до 45 штук, середних 46 до 47 штук по 1 зр. Найлїпше масло столове по 1.20 зр. до 1.30 зр., сїльске по 1.10 зр. до 1 20 зр. за кільо.

ТЕЛЕҐРАМИ.

Відень 29 цьвітня. Вчера відбув ся тут похорон ґр. Гогенварта в котрім взяв участь також Є. Вел. Цїсар.

Ґрац 29 цьвітня. На вчерашнім засїданю сойму ухвалено внесенє комісиї конституцийної в справі §. 14-го 43 голосами против 13 голосів консервативних і Словінцїв. Першу часть внесеня Ґаґенгофера ухвалено всїма голосами против 5 голосів Словінцїв.

Париж 29 цьвітня. Рада міністрів займала ся справою зорґанїзованя кольонїяльної армії, котра складала би ся з піхоти, артилериї і маринарки, а стояла під зарядом міністерства війни.

Ню-Йорк 29 цьвітня. Буря в містї Кінґсвіл в державі Missuri знищила 400 домів. Підчас бурі згинуло 50 людий а 500 есть покалїчених.

Ґаґа 29 цьвітня. На вчерашнім засїданю палати послів запротестували католицкі посли против незапрошаня Папи на конференцию в справі загального роззброєня.

За редакцию відповідає: **Адам Хреховецкий**

цї лежить давна столиця сінґальских королів. Вздовж цїлої зелїзницї не видко більше нїчого як лиш повно сивих, червоних, жовтих та білих пречудних цьвітів, як би ними хто зелїзницю обсїяв, денеде на зубічах видко плянтациї цейльоньского чаю, а ще дальше на терасах посїяний риж. Долинка, в котрій лежить місто, есть вкрита нїби густим лїсом, посеред котрого стоять доми а в глубинї видко велике озеро, котре казав тут зробити послїдний кандийский король Срі Вікрама Раджа Сінґа в той спосіб, що велїв усипати величезну греблю і сперти воду. Нема красшого проходу, як перейти ся пів години доокола сего озера. Єго береги обведені то довгими рівними, сірими від старости камінними балюстрадами, місцями позаломлюваними в триугольники, в котрих підчас сьвятих ночий в пору, коли повня місяця, вішають лямпи; то знов обсаджені живописними пальмами та буйними бамбусами. Посеред самого озера есть маленький острівчик, повен буйної ростинности — місце де колись розкошував собі король — а на березї на горбі, що нинї заріс густо всїлякими ростинами, стоять мури давної королївскої резиденциї.

Нинїшне місто Канді має яких 22.000 жителів, з котрих більша половина Сінґальцї або — як їх иноді в Европі називають — Сінґалези; Европейців есть тут всего кілька сот душ. Вже само місце есть причиною, що доми тут стоять далеко густїйше як в Кольомбо. Двірки европейців і тут укриті зовсім в зелени, стоять по найбільшій части на горбах по обох сторонах озера, доокола котрого веде старанно удержана доріжка до проходу. Зараз таки над самим озером стоїть готель Queen (квін — готель королевої), з вікон котрого видко дуже добре цїле озеро і можна нераз побачити множество черепах, як повиставляють з води голови, але й зараз, скоро лиш щось зашелестить, поринають на спід. Поза готелем на право есть місто тутешних краянів. Суть то хати, стоячі густо побіч себе, по найбільшій части з дерева або глини, без дверий і вікон, в котрих отвори лиш зрідка позаслонювані матами, отже видко все що в них діє ся.

Але крім чудесного положеня має Канді ще й дуже здоровий клїмат. В Кольомбо то так як би чоловік зайшов до лазнї, так душно і парно — тут холод як би по купели, воздух повен запаху, а вода така, що лиш єї пий і купай ся в нїй. Зрана около шестої години буває тут 15 степенів, около 10 год. перед полуднем 20 степенів тепла, а ночи бувають так холодні, що треба вкривати ся. Навіть і хмари вже тут видко, що пересувають ся понад горами, а вечерами над озером стає мрака.

Канді було колись столицею цїлого Цейльону, іменно від 1592 року, коли то збурено давну столицю Котта. Тут коронували ся також сінґальскі королї, котрих династиї панували більше як 2300 лїт, доки аж Анґлїйцї в 1815 р. не зробили їм конець, взявши в неволю послїдного сінґальского короля: Срі Вікрама Раджа Сінґа. Місто натерпіло ся було богато від Портуґальців, а відтак від Голяндців, та Анґлїйців. Але й Анґлїйцї попарили собі тут були нераз руки. В 1803 р. вирізали тут були Сінґалези майже всю анґлїйску залогу, зложену з 300 европейских а 700 малайских вояків. В 1817 р. була знов ворохобня в Канді, котрій лиш голод і пошесть зробили конець, аж наконець від 1820 р. настав для міста спокій.

(Дальше буде).

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера. — (Телефона число 569).